

Reija Hantunen

Tuuli Kolu

Tiina Montonen

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden

ammattikorkeakoulututkinto

Sairaanhoitaja (AMK)

Opinnäytetyö, 2021

MATALAN KOULUTUSTASON JA SYRJÄYTYMISEN VAIKUTUKSET HYVINVOINTIIN SEKÄ ASIAKKAIDEN KOKEMUKSIA TUUMASTA TÖIHIN- SUJUVAT KOULUTUSPOLUT TOISELLA ASTEELLA- HANKKEESTA

TIIVISTELMÄ

Reija Hantunen, Tuuli Kolu & Tiina Montonen

Matalan koulutustason ja syrjäytymisen vaikutukset hyvinvointiin sekä asiakkaiden kokemuksia *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella*-hankkeesta

32+1 sivua

1/2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sairaanhoitaja

Opinnäytetyössä tutkittiin matalan koulutustason ja syrjäytymisen vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin sekä kokemuksia *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella*-hankkeeseen osallistuneilta henkilöiltä. *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella* on Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoima hanke. Hanke toimii Etelä- ja Pohjois-Savossa Mikkelissä, Savonlinnassa ja Kuopiossa.

Teoreettisena viitekehyksenä selvitettiin syitä syrjäytymiselle sekä syrjäytymisen vaikutuksia matalalle koulutustasolle. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, joka toteutettiin kirjallisuuskatsauksena ja puolistrukturoituna haastatteluna.

Tuloksista käy ilmi, että *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella-hanke* on tuonut positiivisia kokemuksia ja tämä vaikutti osallistujien koulumenestykseen positiivisella tavalla. Tulokset olivat yhtenäisiä myös kirjallisuuskatsauksemme kanssa.

Asiasanat: hyvinvointi, matala koulutustaso, syrjäytyminen

ABSTRACT

Reija Hantunen, Tuuli Kolu & Tiina Montonen

The effects of a low level of education and exclusion on welfare and participant experience from *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella-* project.

32+1 pages

1/2021

Diaconia University of Applied Sciences

Degree programme in health care

Bachelor of Health Care

In this thesis we researched the effects of a low education level and exclusion on health and welfare. Participant experience from *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella-* project was also studied. The project is managed by Diaconia university of applied sciences and it is active in Southern Savo, Northern Savo, Mikkeli, Savonlinna and Kuopio.

As a theoretical frame of reference we studied reasons for exclusion and its effects on a low level of education. This thesis is a qualitative research and it was implemented as a literature review and a half-structured interview.

The result of the research was that positive participant experience in *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella-* project had a positive impact on the participants' student success. The findings were similar in the researched literature. In conclusion, there is a correlation between a low level of education and employment rate, which in turn affects the person's welfare and health.

Keywords: Welfare, Exclusion, Low level of education

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 HYVINVOINTI JA SYRJÄYTYMINEN NYKYPÄIVÄN SUOMESSA	5
2.1 Hyvinvointi ja syrjäytyminen	5
2.2 Terveys, työhyvinvointi ja opiskeluhuvinvointi	7
3 SOSIOEKONOMISEN ASEMAN JA HYVINVOINNIN YHTEYS	9
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	12
5 KIRJALLISUUSKATSAUS	13
5.1 Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveyspalveluiden ajoittuminen	13
5.2 Miksi nuori syrjäytyy?	14
5.3 Varhainen puuttuminen voi pelastaa paljon.....	15
5.4 Kirjallisuuskatsauksen johtopäätelmät.....	16
6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS.....	17
6.1 Työn tausta ja toimintaympäristö	17
6.2 Haastatteluiden toteutus.....	18
6.3 Puolistrukturoitu haastattelu.....	19
6.4 Aineiston analyysimenetelmä ja analyysi	20
7 TULOKSET	21
7.1 Syrjäytymisen ja koulutuksen puutteen vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen	21
7.2 Tuumasta töihin- hankkeeseen osallistuneiden kokemat hyödyt.....	23
7.3 Tulosten yhteenveto	25
8 POHDINTA	25
8.1 Opinnäytetyön prosessin pohdinta.....	25
8.2 Eettisyys ja luotettavuus.....	26
8.3 Ammatillinen kasvu.....	27
8.4 Johtopäätökset	27
LÄHTEET	28

1 JOHDANTO

Hyvinvoinnin käsite voidaan jakaa kahteen eri osa-alueeseen: subjektiiviseen hyvinvointiin sekä objektiiviseen hyvinvointiin. Objektiivinen hyvinvointi tarkoittaa yksilön näkemyksistä riippumatonta olosuhdetta, esimerkiksi diagnosoituja sairauksia, yksilön tulotasoa, asumismuotoa tai asuintilaa. Subjektiivisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan yksilön omaan kokemukseen perustuvaa hyvinvointia. Henkilön tyytyväisyys tämänhetkiseen elämäänsä, taloudelliseen tilanteeseen sekä sitä, millaisena hän kokee oman terveydentilansa. (Aaltonen ym. 2019, 301.) Hyvinvoinnin ajatellaan olevan paljon enemmän, kuin pelkkää onnellisuutta. Hyvinvointi käsitteenä kattaa kaiken, minkä yksilö kokee itse elämälleen olevan hyväksi. Hyvinvointi voidaan nähdä moniulotteisena näkemyksenä ja se koostuu useasta eri asiasta sekä tekijästä. Sitä voidaan tarkastella yksilön käytössä olevien voimavarojen kautta. Yleisimmin hyvinvointia käsitellään yksilön subjektiivisen kokemuksen kannalta. (Helenius 2014, 3–4.)

Aihe valikoitui, koska se tuntui mielenkiintoiselta ja tärkeältä. Yhteistyökumppani *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella*-hanke tukee pääväestön sekä aliedustetun väestön kouluttautumista sekä työllistymistä. Hankkeeseen voivat osallistua myös työttömät, koulutuksensa keskeyttäneet tai työttömyysuhan alla olevat henkilöt. Hankkeen tarkoituksena on auttaa ja tukea koulutusta ja työtä vaille jääneitä henkilöitä, kannustaa heitä hankkimaan koulutuksen ja mahdollisesti saamaan heidät mukaan työelämään. (Esedu 2020.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia matalan koulutustason ja syrjäytymisen vaikutuksia yleisesti koko väestön hyvinvointiin sekä löytää mahdollisuuksia taikaisin koulutuksen pariin hakeutumiseen asiakkaan näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää sairaanhoitajina ammatillista kasvua ja osaamista tunnistamalla syrjäytymisen uhkia, ymmärtää sen ehkäisyn ja varhaisen puuttamisen vaikutukset terveyteen sekä toimimaan ammatillisesti oikein. *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella*-hankkeelle on tarkoitus tuoda tietoa haastatteluiden avulla hankkeeseen osallistuneiden kokemuksista.

2 HYVINVOINTI JA SYRJÄYTYMINEN NYKYPÄIVÄN SUOMESSA

2.1 Hyvinvointi ja syrjäytyminen

Professori Allardtin hyvinvointia koskevan haastattelututkimuksen mukaan hyvinvointi voidaan luokitella seuraavasti. Elintason eli Having- käsitteeseen kuuluu terveys, tulot, työllisyys, koulutus ja asumistaso. Yhteisyysuhteisiin eli Loving-käsitteeseen kuuluu perheyhteisyys, paikallisyhteisyys ja ystävyysuhteet. Itsensä toteuttamisen eri muotoihin eli Being- käsitteeseen kuuluvat korvaamattomuus, status, vapaa-ajan toiminta, poliittiset resurssit ja suhde yhteiskuntaan. Tutkimuksessa on näitä osatekijöitä mitattu ja havainnoitu. Ne voidaan nähdä sekä resursseina että arvoina. Hyvinvointia arvioitaessa tulee vertailla myös todellisia tilanteita, esimerkiksi vertailemalla eri aikoina samaa yhteiskuntaa tai kokonaan eri yhteiskuntia. Joillekin merkitsee hyvinvoinnin arvioiminen sitä, että verrataan toivottuun elämään todellista elämää. Muissa käytännöllisissä hyvinvointianalyyseissä painotetaan voimakkaimmin sellaisia hyvinvoinnin osatekijöitä, jotka ovat hyviä resursseja hankittaessa muita resursseja. Silloin keskeisin osatekijä on henkilön tulot. Usein kuitenkin eri tutkimuksissa terveys määritellään kaikkein tärkeimmäksi arvoksi. Tarpeen tyydytyksen asteesta määräytyykin hyvinvoinnin aste. Onnellisuus puolestaan määräytyy ihmisen itsensä tuntemasta ja kokemasta onnellisuuden tunteesta. Elintasoa ovat aineelliset ja persoonattomat resurssit, joilla voidaan vaikuttaa elinehtoihin. Elämänlaatua on inhimillisten suhteiden laadun määrittely eli itsensä toteuttaminen ja sosiaalisten tarpeiden tyydyttäminen. (Allardt 1976, 13–52.)

Syrjäytyminen käsitteenä on monialainen. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittää syrjäytymisen yhteiskunnallisen huono-osaisuuden eri muotoina. Se voi olla seuraus työttömyydestä, vähäosaisuudesta, mielenterveys- ja päihdeongelmista tai yhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle jäämisestä. (Sosiaali- ja terveysministeriö.) Suomessa syrjäytymisestä on keskusteltu ajankohtaisena kysymyksenä jo muutama kymmenvuosi niin yhteiskunnassa, kuin myös sosiaalipolitiikan piirissä. (Helne 2002, 5.) Syrjäytymiseen vaikuttaa keskeisesti työmarkkinoiden muutos sekä heikosti koulutettujen työpaikkojen puute (Ärling 2018, 2). Lisäksi syntyyn vaikuttaa erityisesti nuorilla toimeentuloon, elämänhallintaan

sekä terveyteen liittyvät ongelmat ja sosiaalisten kontaktien vähyys. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.) Vaikka aiheemme ei koske nuoria, vaan kaikenikäistä väestöä, on hyvä ottaa huomioon jo nuorena ilmenevät syrjäytymisen riskit ja syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät. Rajaamme käsitteemme avaamisen koulutuksen puutteesta ja työttömyydestä aiheutuvaan syrjäytymiseen.

Helnen (2002) mukaan syrjäytymisen ymmärtäminen on riippuvaista siitä, miten se milloinkin käsitetään (Helne 2002, 75). Täten syrjäytymisen käsitys muuttuu eri näkökulmien ja yksilöllisten tulkintojen myötä. Syrjäytymisen käsitettä yhdistää myös se, mihin ”ryhmään” heidät luokitellaan tai miten heidät ovat ”niputettu”; työttömät, mielenterveys- ja päihdeongelmaiset, rikolliset, alemman koulutuksen saaneet, vähätuloiset, maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt, vammaiset ja niin edelleen (Helne 2002, 73). Syrjäytymistä ja syrjäytyneiden lukumäärää on vaikea arvioida, sillä vain syrjäytymisriskiin altistavia tekijöitä ja niiden kasaantumista henkilöä kohden on mahdollista nähdä tilastoista. On kuitenkin todettu, että syrjäytyminen on laaja ilmiö nykypäivän Suomessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.) On todistettu, että yksi syrjäytynyt työtön henkilö maksaa suomalaiselle yhteiskunnalle miljoona euroa (Ärling 2018, 20). Näin ollen syrjäytyneet henkilöt tulevat valtiolle kalliiksi taloudellisesti. Työllisyys ja koulutuksen puute vaikuttaa syrjäytymisen syntyyn huomattavasti, joten koemme tärkeäksi käsitellä aihetta työssämme (Ärling 2018, 10-12 & 20). Yksi syy koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen saattaa olla jo varhain perheen perustaminen peruskoulun jälkeen tai ennen peruskoulusta valmistumista. Tämän jälkeen koulutuksen hankkiminen on jo huomattavasti haastavampaa etenkin, jos päättötodistusta peruskoulusta ei ole. (Ärling 2018, 13-14.)

Syrjäytymiskäsitteen rinnalla koetaan tärkeäksi määritellä osallisuutta, jonka voi nähdä vastakohdaksi syrjäytymisen käsitteelle (Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2016, 1). Osallisuutta voidaan määritellä esimerkiksi aktiivisuudella, osallistuneisuudella sekä yhteydellä hyvinvointia tukeviin suhteisiin (Isola ym. 2017, 16, 61). Sen tavoitteena on vähentää syrjäytymistä, syrjintää, vähäosaisuutta ja eriarvoisuutta. Lisäksi termi voidaan liittää osaksi hyvinvointia edistävään kulttuuriin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.) Koska osallisuus on käsitteenä hyvin laaja-alainen, rajaamme sen määrittelyn sosiaaliseen osallisuuteen. Määritelmä perustuu sosiaalipoliittiseen näkökulmaan, jonka mukaan valtion tulee

mahdollistaa kansalaisten osallistuminen yhteiskuntaan. Sosiaalista osallisuutta voidaan tarkastella eri näkökulmista. Yhteiskuntatieteellisenä käsitteenä termi viittaa siihen, kuinka aktiivisesti henkilö on integroitunut mukaan yhteiskuntaan, kun taas yhteiskuntapoliittisena käsitteenä termi liitetään usein syrjäytymisen vastatoimiin. (Leemann ym. 2016,1—3.) Yksilön tasolla sosiaalinen osallisuus kokemuksellisenä tunteena liitetään sosiaaliseen vuorovaikutukseen, yhteenkuuluvuuden tunteeseen yhteisöä ja yhteiskuntaa kohtaan, sekä tunteeseen vaikuttaa oman elämään koskeviin asioihin. Sosiaalinen osallisuus yksilön kokemuksellisenä tunteena perustuu lähtökohtaisesti usein Allardtin hyvinvointiteoriaan (Leemann ym. 2016, 5), jota käsitellään työssä. Sosiaalinen osallisuus on kuitenkin subjektiivista ja yksilö kokee osallisuuteensa eri tavalla kuin toinen saman osallistavan asian kokenut henkilö (Leemann ym. 2016, 5).

2.2 Terveys, työhyvinvointi ja opiskeluhyvinvointi

Terveys on henkistä, sosiaalista ja fyysistä hyvinvointia. Se on myös voimavara, jota tarvitaan jokapäiväisessä elämässä. Terveys on perusarvo, joka on välttämätön. (Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos 2020.) Työolotekijöillä on suuri vaikutus työn koettuun henkiseen rasittavuuteen. Työpaikoilla on otettava huomioon ne tekijät, jotka vaikuttavat työn rasittavuuteen henkisesti ja estettävä liikaa voimavaroja kuluttavia työtilanteita syntymästä. Työyhteisöissä tulee kehittää myös voimavaroja edistäviä ja ylläpitäviä tekijöitä. Näitä voidaan toteuttaa mm. arvostavalla, kannustavalla ja kehittymismyönteisellä johtamisella, omaan työhön vaikutusmahdollisuuksilla sekä mahdollisuuksien ja vahvuuksien yhteensovittamiseen työntekijän ja työn välillä. (Perkiö-Mäkelä & Kauppinen 2012, 195.) On pääteltävissä, että syrjäytymisellä ei ole suoraa vaikutusta terveyteen vaan epäsuorasti syrjäytymisen myötä vaikuttavilla tekijöillä.

Työhyvinvointi tarkoittaa työkykyä, työterveyttä ja työn sujumista arjessa. Työhyvinvointiin vaikuttaa johtaminen, organisaation toimintatapa, työntekijä itse, työ sekä ilmapiiri. Työ ja sen sisältö on kaikille tärkeää, mutta tärkeintä on kuitenkin vapaa-aika sekä palkan riittävyys. Työn hallinnan tunne on tärkeä työhyvinvoinnin lähde. Työelämässä tarvitaan motivaatiota oman osaamisen jatkuvaan kehittämiseen, muuten voi syrjäytyä työelämästä. Työntekijöiden vastuulla on

työyhteisötaidot eli itseohjautuvuus, kriittisyys ja aktiivisuus pahoinvoiville sekä epävarmoille nuorille ja muillekin tulisi tarjota reipasta mukaan ottamista työyhteisöön ja rohkaisua tulevaisuuteen katsoen. Tuetaan henkilön terveystyöhyönteistä, jolla on vaikutusta myös työelämässä pysymiseen. Joillekin henkilöille työyhteisön tai työn piirteet aiheuttavat stressiä ja toisille taas ei. Stressin kokeminen on yksilöllistä ja tunne oman elämän hallinnasta saattaa olla stressiltä suojaava tekijä. Muita suojaavia tekijöitä ovat varallisuus, sosiaalinen tuki, aineelliset edellytykset, energisyys, terveys, vuorovaikutustaidot sekä ongelmanratkaisutaidot. (Manka & Manka 2016.) Työhyvinvointi muuttuu työn sisällön muutosten, työyhteisön sekä työpaikan vaikutuksesta, eikä ole pysyvänä tilana. Työpaikat ja työyhteisöt voivat itse vaikuttaa työhyvinvointiin positiivisesti. (Puttonen, Hasu & Pahkin 2016, 6.)

Opiskeluhyvinvointiin kuuluu positiivinen opiskeluinto, johon voidaan liittää omistautuminen opinnoille, energisyys ja uppoutuminen työhön. Opiskeluinto parhaimmillaan antaa energiaa, tuo sinnikkyyttä ja saa opiskelijan panostamaan tekemiinsä asioihin. Opiskeluhyvinvointi edistää myös tulevaa työhyvinvointia. Jatkuvan opiskeluun liittyvän stressin seurauksena voi kehittyä stressioireyhtymä. Uupumusta saattaa edesauttaa riittämättömyyden tunne, huono ja levoton opiskeluilmapiiri sekä tuen puute. (Kunttu, Komulainen, Makkonen & Pynnönen 2011.) Useat hankkeet ovat kehittäneet toimintamalleja, joilla tuetaan käytäntöjä opiskelijoiden yksilölliseen opintojen suorittamiseen. *Arjen arkki*-hankkeessa on kehitetty opiskelijoiden hyvinvointia ja kiinnittymistä yhteiskuntaan koulutuksen avulla. Opiskelukyky- ja opiskeluhyvinvointi syntyvät monen eri tekijän yhteisvaikutuksesta. Maahanmuuttaja- tai romaninuoren polkua koulutukseen sekä työllistymiseen on määritelty monikulttuuristen opiskelu- ja työyhteisöjen toimintojen tueksi kehitetyissä hyvissä käytännöissä. Niissä korostuvat eri ohjausta järjestävien oppilaitosten ja tahojen sekä työelämän yhteistyö. Heillä nivelvaiheita kohti opintoja saattaa olla useita, koska osa käy valmistelevia koulutuksia ennen varsinaista siirtymistä ammatilliseen koulutukseen. Opiskelija käy monta niin kutsuttua nivelvaihetta ennen opiskelun aloittamista. Nivelvaiheisiin kuuluvat valintavaihe, jolloin yhteistyötä käydään perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välillä. Seuraavana vaiheena on siirtymävaihe, jolloin yhteistyötä käydään työelämän, sosiaalipalveluiden ja TE-keskusten kanssa sekä viimeisenä

kiinnittymisvaihe, jolloin ensimmäiset kuukaudet ovat kriittisiä, että opiskelija pääsee hyvin mukaan kiinni opintoihin ja opiskeluyhteisöön. (Arjen arkki 2013,3–10.)

Ammatillisessa koulutuksessa olevien osallisuutta koskevassa tutkimuksessa on kartoitettu, kuinka opiskelijan osallisuutta ja aktiivisuutta vahvistetaan toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa koulutuspolun eri vaiheiden aikana. Tutkimuksessa tieto on kerätty pääasiassa opiskelijoille toteutetulla kyselyllä. Tutkimuksessa todetaan, että perusopetuksen nivelvaiheessa on yhä vahvistettava tietoisuutta ja osallisuutta koulutusvalinnoissa. Erityisesti tulisi panostaa riskiryhmissä olevien ohjaukseen koulutusvalinnoissa alueellisena yhteistyönä siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauspalveluissa. Yksilölliset opintomahdollisuudet on otettava huomioon sekä opiskelijan osallisuus omiin opintoihinsa. (Jauhola & Kortelainen 2018, 5, 58–59.) Kouluviihtyvyyteen on fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella ympäristöllä suuri vaikutus. Tutkimuksessa kerrotaan kouluviihtyvyyden rakentuvan hyvinvoinnista, onnellisuudesta ja tyytyväisyydestä koulussa. Myönteisillä koulukokemuksilla on yhteys koettuun parempaan hyvinvointiin, terveyteen sekä terveyttä suojaavaan vaikutukseen haitallisen käyttäytymisen estämiseen, kuten päihteiden käyttöön. (Manninen 2018, 18–20.)

3 SOSIOEKONOMISEN ASEMAN JA HYVINVOINNIN YHTEYS

Lääkärilehdessä julkaistussa tutkimuksessa on kartoitettu pitkällä aikavälillä koulutusryhmittäisiä koetun terveyden muutoksia. Tutkimus on toteutettu 36 vuoden aikana ja siihen on kuulunut 25–64-vuotiaita suomalaisia. Myös Suomessa merkittäväksi kansanterveyshaasteeksi ovat nousseet sosioekonomisten ryhmien, esimerkiksi tulojen, ammattiaseman ja koulutuksen mukaiset terveyserot. Säännönmukaista onkin, että sitä huonompi terveys, mitä alempi on sosioekonominen asema. Tutkimustuloksista käy ilmi koetun terveyden säilyneen huonompana selvästi alimmassa koulutusryhmässä verrattuna keskimmäiseen ja ylimpään ryhmään. Naiset kokivat terveytensä säilyneen paremmin, kuin miehet. 1990-luvulta

eteenpäin terveyserot ovat pysyneet suurina. (Lahelma, Pentala, Helldan, Helakorpi & Rahkonen 2017.)

Terveyseroilla tarkoitetaan, että parhaasta terveyden tasosta jää kauas iso osa väestöä. Enintään perusasteen koulutuksen on saanut 30–64-vuotiaista oman työkykynsä rajoittuneeksi kokevista. Hyvinvointiyhteiskunnassa, joka tähtää tasa-arvoon, ehkäistävissä olevat erot terveydessä ja hyvinvoinnissa eivät ole oikeudenmukaisia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hyvinvointi- ja terveyserot. Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen perustelut.)

Brittiläisen köyhyys- ja terveystutkija Townsandin terveyseroja koskevat tutkimukset ovat olleet Suomen ja WHO:n taustalla tavoitteiden asettelussa. Townsandin teorian mukaan aineelliset elinolot ja köyhyys määrittivät huono-osaisuutta, kuolleisuutta, sairastavuutta sekä näiden jakautumista. On arveltu, että alhaisessa ammattiasemassa työskenteleviltä puuttuu sosiaalinen tuki työssä sekä omaan työhön vaikutusmahdollisuudet, jolloin terveyseroja tuottavat psykososiaaliset tekijät. Lapsuuden ongelmat kodeissa voivat vaikuttaa vielä aikuisuudessaakin terveyseroihin. Epätasainen tarjonta terveydenhuollossa kasvattaa myös terveyseroja. Ihmisten elinoloille ja terveyskäyttäytymiselle pohjaa luovat yhteiskunnan rakenteellinen ja kulttuurinen eriarvoisuus. Nykytutkimuksen mukaan suomalaisilla elinajanodote on kasvanut kaikissa sosiaaliluokissa. Ammatiluokkien mukaan erot olivat pienempiä, kuin tuloluokkien väliset elinajanodotteet. Seuraava sukupolvi on usein vanhempiaan paremmin koulutettu ja nousee näin parempaan sosiaaliseen asemaan. Pelkän peruskoulutuksen varaan saattavat jäädä ne, joilla on huono terveys ja näin valikoitua alempiin sosiaalisiin luokkiin. Sosiaaliluokkien terveyseroihin vaikuttavat elintavat merkittävästi. Kaikki hallituksen toimet, joilla tuloeroja kasvatetaan, samalla kasvatetaan myös terveyseroja. Terveyseroihin vaikuttavat työttömyys ja absoluuttinen köyhyys, jotka ovat vähentyneet. Väestöryhmittäiset erot ovat kuitenkin kasvaneet. (Saari, Taipale & Kainulainen 2013, 263–278.)

Monitieteinen *PROMEQ*- tutkimushanke on etsinyt keinoja sosioekonomisten terveyserojen kaventamiseen elämänlaadun näkökulmasta. Eri väestöryhmiä on osallistunut tutkimuksessa toteutettaviin interventioihin. Pitkäaikaistyöttömillä, työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla nuorilla aikuisilla, turvapaikan saaneilla

aikuisilla maahanmuuttajilla sekä yksin asuvilla ikäihmisillä on koettu yksinäisyyttä, jotka heikentävät heidän elämänlaatuaan. Olosuhteet säätelevät käyttäytymistä, eikä pelkästään yksilön omat valinnat tai käyttäytyminen. (Jyväskylän yliopisto 2017.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia matalan koulutustason ja syrjäytymisen vaikutuksia väestön terveyteen ja hyvinvointiin sekä löytää mahdollisuuksia taikaisin koulutuksen pariin hakeutumiseen asiakkaan näkökulmasta. Näihin etsittiin vastauksia kirjallisuuskatsauksen kautta sekä haastatteluiden avulla. Opinnäytetyön toimeksiantaja halusi myös tietoa *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella*- hankkeen vaikutuksista opiskeluun ja työllistymiseen. Näihin kysymyksiin haettiin tietoa hankkeeseen osallistuneiden asiakkaiden haastatteluiden avulla. Tavoitteena ammatilliselle kasvulle opinnäytetyössämme on pääpainona osata työssämme sairaanhoitajina tunnistaa perheiden tai yksilön syrjäytymisen uhkan, ehkäisyn ja varhaisen puuttumisen sekä vaikutukset, joita syrjäytyminen hyvinvoinnille aiheuttaa sekä toimia ammatillisesti oikein.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitä ovat syrjäytymisen ja koulutuksen puutteen vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen?
2. Millaisia hyötyjä *Tuumasta töihin-sujuvat koulutuspolut toisella asteella*-hankkeen osallistujat ovat saaneet hankkeessa mukana olemisesta?

5 KIRJALLISUUSKATSAUS

Kirjallisuuskatsauksen avulla on haettu vastauksia kysymykseen, mitä ovat syrjäytymisen ja matalan koulutustason vaikutukset terveyteen. Tietokantoina lähteiden löytämiseen olivat Medic, Proquest ja Google Scholar, joista löysimme meille sopivaa aineistoa. Tutkimusartikkeleita etsiessä hakusanoja olivat; syrjäytyminen ja terveysvaikutukset. Tiedonhakuja tarkennettiin hakusanoin, nuoret, koulutus, varhainen puuttuminen, nuoret ja syrjäytyminen, social exclusion, health care effects ja school. Haun rajauksessa valittiin kieliksi suomi ja englanti. Proquest-tietokannassa rajauksena oli Eurooppa ja aikarajana 12 kuukautta.

Opinnäytetyössä perehdytään kirjallisuuskatsauksen pohjalta teoriaan liittyen koulutustason puutteellisuuden aiheuttamaan syrjäytymiseen ja yhteiskunnan ulkopuolelle jäämiseen. Suurena ongelmana ovat työttömyys ja köyhät elinolot. Työssä pyrittiin selvittämään, mikä aiheuttaa korkeaa kynnystä lähteä opiskelemaan tai jatkamaan jo aloitettuja opintoja. Lisäksi haluamme löytää keinoja parantaa koulutukseen ja sosiaalisen kanssakäymiseen hakeutumista ja siellä pysymistä.

5.1 Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveyspalveluiden ajoittuminen

Tutkimus on tehty Suomessa käyttäen aineistona kansallista syntymäkohorttia vuonna 1987. Seurattavana ovat olleet kaikki kyseisenä vuonna syntyneet lapset, joita oli 60 069. Heitä on seurattu raskausajan alkuvaiheesta loppuvuoteen 2012 asti ja osin vuoteen 2015. Tutkimuksessa mukana olivat kaikki 1987 Suomessa syntyneet, jotka ovat olleet elossa ja asuneet Suomessa 31.12.12. Heitä on ollut noin 58 832. (Paananen, Surakka, Kainulainen, Ristikari & Gissler 2019, 117.) Syrjäytyneiden nuorten aikuisten kohdalla sosiaali- ja terveyspalveluissa ongelmaksi voi muodostua se, ettei riittävästi tunnisteta syrjäytymisen taustalla olevia olosuhteita sekä sen aiheuttajia. Tämä pahimmillaan voi johtaa syrjäytyneiden ongelmien monimutkaistumiseen ja syrjäytyneelle tarjottavat palvelut eivät välttämättä kohtaa heidän tarpeidensa kanssa lainkaan. Koulutuksen puuttuminen

nuorena voi heijastua myös tulevaisuuden ongelmiin, kuten mielenterveyden häiriöihin sekä taloudellisiin ongelmiin. Tiedetään, että lapsuuden aikaiset tapahtumat sekä perheen terveys- ja taloudelliset ongelmat ja kouluttamattomuus vaikuttavat nuorten ongelmiin, kuten rikollisuuteen, mielenterveys- ja päihdeongelmiin sekä kouluttamattomuuteen. (Paananen ym. 2019, 114-115.) Kouluttamattomuus on merkittävästi enemmän yhteydessä muiden ongelmien kanssa, kuin pitkäaikainen työttömyys. Monilla syrjäytyneillä on huomattu jo lapsuudessa ja nuoruudessa perheeseen liittyviä ja itseään koskevia ongelmia. Sukupuolisia eroja on nähtävissä syrjäytyneisyydessä. Syrjäytyneet käyttävät huomattavasti enemmän sosiaali- ja terveystalvueluita, kuin koulutetut ja työssäkävät ihmiset. (Paananen ym. 2019, 114)

5.2 Miksi nuori syrjäytyy?

Suomessa on noin neljästä kuuteen prosenttia 15–24-vuotiaita nuoria, jotka ovat jääneet vaille koulutusta sekä tippuneet työelämän ulkopuolelle. Mikäli koulu keskeytyy se ennustaa tulevaisuudelle huonoa tulotasoa sekä heikkoa asemaa työmarkkinoilla. Viimeaikaisissa tutkimuksissa on todettu, että opiskelun keskeyttämisen syinä ovat useimmiten yksinhuoltajuus, oppimisvaikeudet sekä vanhempien alhainen koulutustaso. Nuoren syrjäytyminen voi tapahtua missä tahansa koulutusvaiheessa. Keskeisiä toimia syrjäytymisen interventiossa sekä ennaltaehkäisyssä olisivat nuoren myönteisen ajattelun vahvistaminen, koulutussuunnitelmien tekeminen, itsetunnon tukeminen sekä uratoiveiden miettiminen ja päättäminen. Kuitenkin on selvitetty, että vanhempien matala koulutustaso ja heikko sosioekonominen asema vaikuttaa nuoren syrjäytymisriskiin kasvattamalla sitä huomattavasti. Myös ulkomaiset tutkimukset osoittavan sosiaalisen taustan vaikuttavan koulutusvalintaan nuorten keskuudessa. (Nurmi 2011, 28.)

5.3 Varhainen puuttuminen voi pelastaa paljon

Artikkelissa tarkastellaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden sekä toisen asteen opiskelijoiden parissa työskentelevän lääkärin näkemyksiä nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Yleislääketieteen erikoislääkärin Nylundin mukaan nuorten syrjäytymisen suurin riski on koulutuksen ja työpaikan puute. Varhaislapsuudesta alkaen tulisi tarkastella mahdollisia kehityksen hidastumiseen vaikuttavia asioita, joita voi löytyä lapsen kasvuympäristöstä ja lapsen ominaisuuksista. Ongelmien tunnistaminen ja niihin puuttuminen moniammatillisesti on tärkeää. Nylundin mukaan joidenkin nuorten työllistyminen on vaikeaa työelämän taitojen ollessa riittämättömiä, vaikka olisi saanut koko perusopetuksen ja ammatillisen opetuksen tukitoimien avulla. Hänen mukaansa on myös mahdollista tehdä töitä, jossa ei koulutuksella ole niin suurta merkitystä. Oppimisen ongelmiin sekä mielenterveys- ja päihdeongelmiin hoitokeinoja on saatavilla, mutta työpaikkojen puuttumiseen ei. Moniammatillisuus nuorten kanssa toimiessa on lääkärin mukaan säännöllistä, johon kuuluu koululääkäri, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori ja koulupsykologi. Nylundin mukaan koululääkärin tapaaminen saattaa helpottaa nuoren haakeutumista myöhemmin kouluterveydenhoitajan tai koulukuraattorin luokse. Kouluaikana tapaamisia lääkärin kanssa on peruskoulun aikana kolme kertaa ja toisen asteen koulutuksessa vielä kerran. Hänen mukaansa ongelmana on sellaisten nuorten jääminen pois terveystarkastuksista, joilla ongelmia yleensä on. Koululääkäri Salmisen mukaan kutsuntatarkastuksissa, joita hän tekee toisen asteen oppilaitoksessa, käytetään aikaa myös keskusteluun fyysisen tarkastuksen lisäksi. Keskusteluissa kartoitetaan yleisesti nuoren elämää, nukkumista, mielialaa sekä motivaatiota opiskeluun. Tarkastusten tavoite on varusmiespalveluksen kesken jättämisten vähentäminen. Tytöille sama kartoitus tehdään täyttäessään 18 vuotta. Yhteisöterveyden ylilääkäri Kuntun asiakkaat ovat yliopisto- opiskelijoita, joilla on myös omat vaikeudet ja heillä esiintyy yksinäisyyttä, ahdistusta, jännittämistä ja jaksamattomuutta. Opiskelijalla voi olla masennusta, jonka seurauksena opintopisteitä ei kerry ja voi katketa opintotuki. Tällaisessakin vaiheessa saattaa opiskelijalta puuttua terveydenhuoltoon yhteys. Kunttu kertoo lääkäreillä olevan erityinen herkkyyys nähdä opiskelijan oikeita ongelmia, vaikka opiskelija tulisikin vastaanotolle muun vaivan vuoksi. Kunttu kertoo vaikuttavansa yksilöllisellä tasolla vastaanotolla ja yhteisöllisellä tasolla asiantuntijana, osallistumalla opiskelukykyä tukeviin verkostoihin. Hänen mukaansa opiskelukyvyn

tukeminen alkaa jo varhain koulusta ja se on tärkeintä syrjäytymisen estämistä. Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen tutkimus- ja Helsingin yliopiston nuorisopsykiatrian professorin Marttusen mukaan lääkäri kohtaa peruskoulussa koko ikäluokan ja voi havaita nuoren mahdolliset vaikeudet ja antaa niihin apua. Tärkeintä on mahdollisimman varhainen puuttuminen ongelmiin. Vastaanotolle tulematta jättäneelle nuorelle on hänen mukaansa hyvä soittaa, koska keskustelu puhelimessa voi motivoida mahdollisissa vaikeuksissa olevaa nuorta. (Seppänen 2012,1022–1024.)

5.4 Kirjallisuuskatsauksen johtopäätelmät

Nuorten suurin syrjäytymisen riski on koulutuksen ja työpaikan puute. Ongelmana on, ettei riittävän ajoissa tunnisteta syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä. Ongelmien tunnistaminen varhaislapsuudesta lähtien on tärkeää ja opiskelukyvyn tukeminen alkaa jo alakoulussa. Ongelmia nuorella voidaan havaita koululääkärin vastaanotolla, vaikka nuori olisi tullut sinne muun asioinnin merkeissä. Koulun keskeyttäminen aiheuttaa huonoa tulotasoa sekä heikkoa asemaa työmarkkinoilla. Syrjäytyneet käyttävät enemmän lääkkeitä sekä terveydenhuollon palveluita. Koulutuksen puute aiheuttaa myöhemmin mielenterveydenhäiriöitä. Lisäksi on havaittu, että yleensä nuoret miehet ovat suuremmassa vaarassa syrjäytyä, kuin nuoret naiset. Syrjäytymisen syinä ovat muun muassa nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmat, riittämätön avun saanti edellä mainittuihin ongelmiin tai liian myöhäinen apu. Syrjäytyminen on yleensä jatkumoa lapsuuden ja nuoruuden ongelmista. (Paananen ym. 2019, 119,123.)

Oppimisvaikeudet altistavat syrjäytymiselle ja oppimistilanteista saatu kielteinen palaute vahvistaa kielteisiä ajatuksia opiskeluun liittyen ja täten luovat negatiivista pohjaa koulua kohtaan. Ne voivat johtaa kielteiseen suhtautumiseen oppimistehtäviä kohtaan ja epäonnistuminen alkaa pelottaa. Silloin nuori voi alkaa välttelemään tehtäviä epäonnistumisen vuoksi ja nämä tilanteet voivat aiheuttaa noidankehää, joka tuottaa enemmän vaikeuksia oppimisen kannalta. Syrjäytyneille on useiden vuosien ajan järjestetty työpajatoimintaa, kuntoutusta ja koulutusta. Toimintaa on ollut paljon, mutta silti koskaan ei ole tutkittu näiden tukimuotojen vaikuttavuutta. (Nurmi 2011,28–33.)

6 OPINNÄYTETÖN PROSESSIN KUVAUS

6.1 Työn tausta ja toimintaympäristö

Aihe valikoitui Diakonia-ammattikorkeakoulun opettajan ehdotuksesta, minkä jälkeen on neuvoteltu *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella*-hankkeen vetäjien kanssa. Pohdittiin, miten valmiiseen aiheeseen saisi yhdistettyä näkökulmaa hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä vaikutuksista. Koettiin, että opinnäytetyöstä saamme työelämään työkaluja löytää syrjäytymisriskissä olevia henkilöitä ja ohjata heitä tarpeen tullen avun piiriin.

Ensimmäisenä vaiheena oli aiheen valinta. Toisena vaiheena toteutettiin kirjallisuuskatsaus, jonka jälkeen laaja teoretiedon etsiminen ja siihen tutustuminen eri näkökulmista sekä käsitteiden avaaminen. Tämän jälkeen hankkeen vetäjät laativat haastattelukysymykset tutkimusryhmälle. Hankkeen laatimat kysymykset hyväksyttiin Savon ammattiopistolla. Haastattelukysymykset päätimme lopullisesti yhdessä hankkeen työntekijöiden kanssa. Tämän jälkeen valittiin sopiva haastattelumenetelmä. Opinnäytetyöksi valikoitui laadullinen tutkimus. Haastateltavat olivat hankkeeseen osallistuneita asiakkaita. Haastateltavien määrän ollessa pieni, työhön ei saanut sen vuoksi kovinkaan laajaa otantaa osallistujien näkökulmasta. Haastattelut toteutettiin etänä puhelimitse koronatilanteen vuoksi. Kirjasimme ylös vastaukset, mutta haastatteluista ei litteroitu, sillä puheluita ei nauhoitettu. Haastatteluista kirjattiin vain ydinasiat ylös puhelun aikana. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella-hanke on Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy:n hallinnoima hanke, joka toimii Pohjois- ja Etelä-Savossa. Hankkeen vastuuviranomaisena toimii Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja sen toteutusaika on 1.11.2018-31.3.2021. Hanke on Euroopan sosiaalirahaston rahoittama (ESR) ja kohderyhmänä ovat vaikeasti työllistyvät kansainvälistä kuuluvat henkilöt sekä aliedustetut ryhmät. Tavoitteena hankkeella on kehittää ammatillisen koulutuksen opintopolkuja- ja malleja toisella asteella sekä tukea muun muassa opiskeluhuvinvointia sekä osallisuutta. (RR tietopalvelu.)

Laadullinen tutkimus eli kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa on tarkoituksena pystyä ymmärtämään laatua, merkitystä sekä ominaisuuksia kokonaisuudessaan. Laadullista tutkimusta pystytään tekemään usealla eri menetelmällä. Yhteistä menetelmillä kuitenkin on tausta, esiintymisympäristö, merkitys, tarkoitus, ilmaisu sekä kielelliset näkökulmat. Se perustuu kuvaamiseen numeroiden sekä tilastoiden avustuksella. (Jyväskylän yliopisto, 2015.) Laadullinen tutkimus pitää sisällään useita erilaisia lähestymistapoja tutkittavaan aiheeseen, eikä tarkoita vain yhtä ja tiettyä tapaa tutkia. Vaikka nimenä onkin laadullinen tutkimus, se ei tarkoita, että kyseessä olisi kovinkaan syvällinen tutkimus, kuin nimi saattaa ymmärtää. Loppujen lopuksi laadullinen tutkimus onkin vain pintaraapaisu käsiteltävästä aiheesta. Kuitenkin hyvin suunnitellulla ja toteutetulla tutkimuksella voidaan saada arvokasta sekä monipuolista tietoa tutkittavasta ilmiöstä sekä siihen liittyvistä syy-seuraus suhteista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2016.)

Laadullisen tutkimuksen haastattelut toteutettiin vallitsevan koronatilanteen vuoksi etänä, puhelinhaastatteluna. Puhelinhaastattelussa jäi haastateltavien kohtaaminen harmillisen vähäiseksi, emmekä päässeet näkemään nonverbaalista viestintää lainkaan. Tilanne jäi hieman etäiseksi ja kasvottomaksi tämän vuoksi. Osa haastateltavista oli unohtanut haastattelun tai kaikki eivät olleet tavoitettavissa sovittuun aikaan. Puhelinhaastattelussa voi kuitenkin olla myös etuja, jos haastateltavalla on hankaluuksia keskustella kasvotusten jännityksen vuoksi. Asioiminen puhelimitse voi tällöin tuntua helpommalta. Myös aikataulujen sovitus onnistui puhelimen avulla helpommin. Haastattelut olisi tehty eri paikkakunnalla, joten haastattelut saatiin jaettua useammalle päivälle. Haastateltavat saivat itse ehdottaa heille sopivia ajankohtia sekä haastatteluajat voitiin jakaa kaikille tasaisesti.

6.2 Haastatteluiden toteutus

Tarkoituksena oli toteuttaa haastattelut hankkeeseen kuuluville asiakkaille syyslokakuun aikana 2020, jonka jälkeen haastattelun tulosten analysointi ja työn loppuun saattaminen. Haastatteluun osallistui lopulta 12 haastateltavaa, alun perin

ajatuksena oli saada 15 haastateltavaa. Tavoitteena oli saada opinnäytetyö valmiiksi vuoden 2020 loppuun mennessä. Työ toteutetaan eettisiä periaatteita noudattaen ilman plagiointia tai vääristämistä. Hankkeen työntekijät selvittivät, ettei tarvittu erillistä tutkimuslupaa haastatteluille, vaan vapaamuotoinen ilmoitus riittää, joka toimitettiin hankkeen työntekijöille ja sieltä edelleen Savon ammattiopiston rehtorille. Ilmoituksessa tuotiin ilmi vaitiolovelvollisuus, jota toteutettiin työn aikana ja sen jälkeen. Haastattelut toteutettiin nimettöminä, jolloin haastateltavien anonymiteetti säilyi.

6.3 Puolistrukturoitu haastattelu

Strukturoitu haastattelu tarkoittaa lomakehaastattelua. Tämä menetelmä sopii, jos on useampi haastateltava ja he edustavat samankaltaista ryhmää. Jokaiselle haastateltavalle esitetään samat kysymykset täysin samassa järjestyksessä. Näin ollen saatu haastattelutieto on hyvin vertailukelpoista sekä tulosten analysointi on melko nopeaa ja selkeää. (Kajaanin ammattikorkeakoulu.) Kysymykset ovat ennalta rajattuja ennen haastattelua, haastateltavan on valittava haastattelussa omaa mielipidettä lähimpänä oleva vaihtoehto. Puolistrukturoidussa haastattelu on saman tyylinen, kuin strukturoitu haastattelu, mutta valmiit vastausvaihtoehdot puuttuvat. Puolistrukturoitu haastattelu on hieman vapaampi haastattelumoto, mutta se sisältää selkeät rajat haastattelulle. Kyseinen haastattelumenetelmä sopii aiheisiin, joita on tutkittu suhteellisen vähän. (Näprä 2017.)

Opinnäytetyön edetessä, eri haastattelumenetelmiä tutkiessa löytyi työhön sopiva haastattelumoto. Ajatuksena haastattelumuodon valinnasta oli teemahaastattelu tai strukturoitu haastattelu, mutta pian se valikoitui vielä sopivampaan vaihtoehtoon; puolistrukturoituun haastatteluun. Puolistrukturoitu haastattelu sopii opinnäytetyöhön hyvin, koska haastattelu on helppo rajata pysymään tutkittavassa aiheessa, eikä haastattelu lähde poukkoilemaan aiheen viereen. (Näprä 2017.) Haastateltavia oli 12, jolloin aineiston analysointi on selkeää, aiheesta saa enemmän irti, kun ei ole valmiiksi rajattuja vaihtoehtoja vastauksissa vaan kysymyksiin saa vastata vapaammin. Näin saadaan monipuolisemmat vastaukset ja näkemykset kysymyksiin. Hankkeen työntekijät toimittivat kysymysaihiot, jotka oli yhteistyössä hanketiimin kanssa käyty läpi.

6.4 Aineiston analyysimenetelmä ja analyysi

Aineiston analyysimenetelmäksi valikoitui aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Opinnäytetyössä analysoidaan aineistoa aineistolähtöisesti, jossa nostetaan esille keskeisimmät haastatteluissa ilmenneet asiat ja aiheet. Haastatteluita läpi käydessä poimittiin esille nousseita tärkeitä seikkoja, jotka vaikuttavat hankkeeseen osallistuneiden opiskelu- ja työkykyyn heikentävällä tavalla. Näistä seikoista on eritelty eri teemoja, jotka otsikoitiin aiheeseen sopivalla tavalla. Teemojen alle etsittiin niihin sopivia tekijöitä. Teemojen havainnollistamiseksi kuviot laadittiin kuviot, joissa esiintyy pääteemat. Kuvioiden avulla oli helpompi hahmottaa ja havainnollistaa teemoja. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineisto redusoidaan eli pelkistetään, joka tapahtuu valitsemalla haastatteluaineistosta tärkeimmät seikat. Tutkimuskysymyksiin sopivia seikkoja on kerätty yhteen kaikista haastatteluista. Tämän jälkeen aineisto klusteroitiin eli haastatteluaineisto ryhmiteltiin. Samat aiheet muokattiin alaluokiksi ja otsikoitiin. Lopuksi käsitteet abstrahoitettiin eli luotiin yleiskäsitteet.

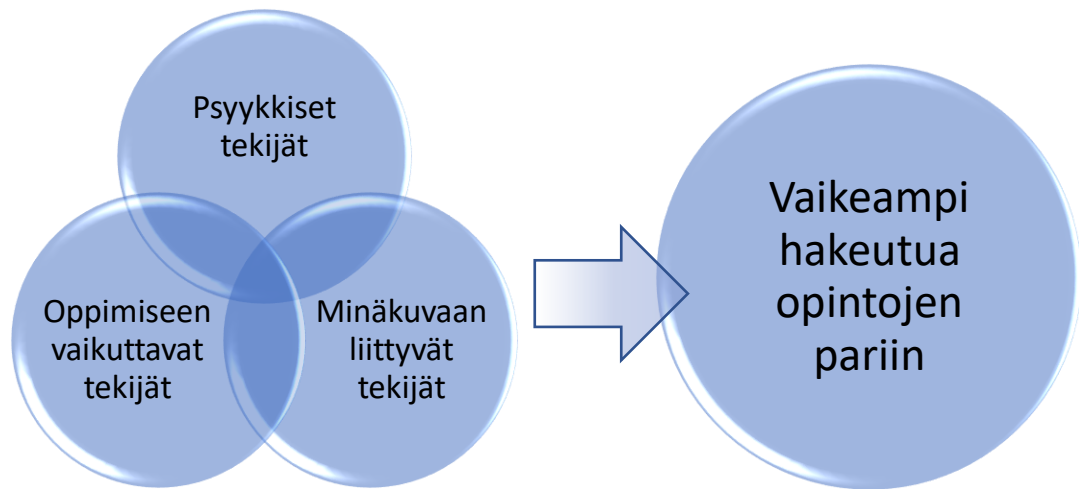
Aiemmin luodut alaluokat yhdistettiin yläluokiksi, joista tehtiin pääluokat ja näistä yksi luokka, joka yhdistää kaikki pääluokat. Tekijöitä kerättiin, jotka vaikuttavat opiskelu- ja työkykyyn ja niistä on koottu luokkia havainnollistamaan vaikeuksia hakeutua koulutuksen pariin. Luokille annettiin nimet, jotka kuvaavat hyvin luokkien sisältöä. (Leinonen 2018, Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109.)

7 TULOKSET

7.1 Syrjäytymisen ja koulutuksen puutteen vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen

Kirjallisuuskatsauksissa tulokset ovat yhtenäisiä ja mitään ristiriitaista ei tullut esille. Selvisi, että luotettavaa tutkittua tietoa löytyy aiheesta vain vähän. Useassa tutkimuksessa kävi ilmi, että varhainen puuttuminen ongelmiin olisi erittäin tärkeää ja kouluissa ongelmiin voidaan puuttua herkästi, mikäli ongelmaa on esimerkiksi oppimisen kanssa. Usealla syrjäytyneellä on taustalla ongelmia lapsuudesta ja nuoruudesta, jotka johtavat syrjäytymiseen myöhemmin. On selvää, että lapsuus vaikuttaa suurelta osin riskiin syrjäytyä nuoruudessa ja nuorena aikuisuudessa. Tämä heijastuu tulevaisuudessa opintojen aloitukseen tai niiden pois jättämiseen. Myös kulttuurilla ja etnisellä taustalla on vaikutusta matalaan koulutustasoon. Koulutuksen puutteeseen ja opintojen pois jättämiseen saattavat vaikuttaa alhainen lukutaito, oppimisvaikeudet, mielenterveysongelmat sekä sosiaalinen epävarmuus yhteisössä. Lisäksi koulujen kulttuurillinen rotuerottelu saattaa vaikuttaa opintojen jatkamiseen. Nämä ongelmat altistavat myöhemmin mahdollisesti syrjäytymiseen, mielenterveydenhäiriöihin sekä päihdeongelmille. Apuna näihin ongelmiin on hyväksi todettu muun muassa varhainen puuttuminen ongelmiin moniammatillisesti, esimerkiksi koulussa ja kouluterveydenhuollossa. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi on todettu hyödylliseksi puuttuminen oppimisvaikeuksiin ajoissa, myönteisen ajattelun ja itsetunnon vahvistaminen osana opetusta ja varhaiskasvatusta sekä koulutussuunnitelmien sekä uratoiveiden suunnittelu.

Haastattelututkimuksessa selvisi, että tutkimusryhmällämme syrjäytymiseen ja koulutuksen puutteeseen vaikuttivat psyykkiset tekijät, oppimiseen vaikuttavat tekijät sekä minäkuvaan liittyvät tekijät (kuvio 1).

Kuvio 1. Tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa opintojen pariin hakeutumiseen

Haastattelussa ilmeni tasaisesti psyykkisinä tekijöinä haastateltavien kesken, että stressi, ahdistuneisuus ja paniikkihäiriö ovat vaikuttaneet haastateltavien työ- ja opiskelukykyyn.

Paniikkihäiriö vaikutti koulun aloitukseen. Kirjallinen puoli haasteellista, tunsin itsensä tyhmäksi. Huono itsetunto. Xxx avulla asiat onnistuneet.

Nämä kaikki tekijät vaikuttivat työ- ja opiskelujen pariin hakeutumiseen, joka näkyi niin, että oli vaikeampi hakeutua opintojen pariin.

Oppimiseen vaikuttavina tekijöinä esille tuli oppimisvaikeudet, lukihäiriö, kielten opiskelun haasteet, keskittymisvaikeudet, opiskelun haasteet, vaikeudet koulu-tehtävissä.

Stressitaso on ollut se pahin ja ahdistuneisuus, jos ei ymmärrä jotain. Työpaikalla ei ole ongelmaa, mutta kotona koulutehtävien kanssa. Lukihäiriö.

Suurimpana oppimiseen vaikuttavana haasteena oli koettu tekstin tuottaminen.

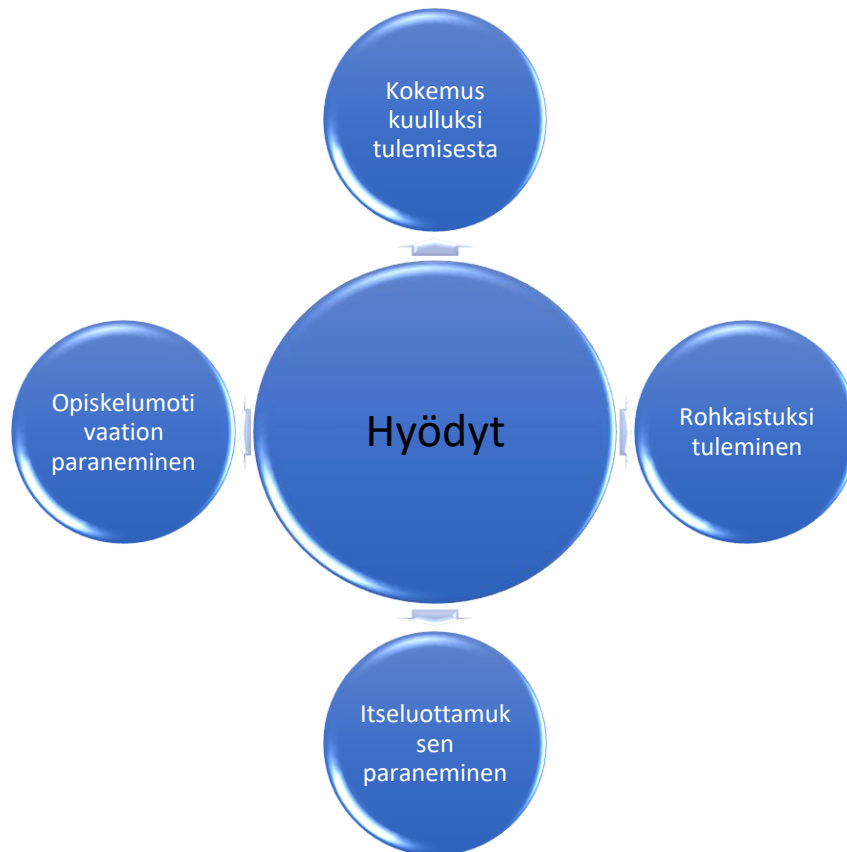
Kirjalliset osuudet olivat haasteellisia.

Kirjallinen toteutus vaikeaa. Haasteena aikataulut. Usko itseen ja omiin kykyihin oli vaikeaa aluksi.

Minäkuvaan liittyvinä tekijöinä nousi esille suurimpana haasteena huono itsetunto, ammatin puutteellisuus ja epävarmuus opintojen uudelleen aloittamisesta pitkän ajan jälkeen.

Haasteita, koska on aikaa, kun edellisen kerran opiskellut. En päässyt myös ekalla hakukerralla kouluun.

7.2 Tuumasta töihin- hankkeeseen osallistuneiden kokemat hyödyt

Kuvio 2. *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella-* hankkeessa mukana olleiden kokemat hyödyt

Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella- hankkeeseen osallistujien kertomia hyötyjä, joita he ovat kokeneet hankkeesta saaneensa (kuvio 2). Kaikki hankkeeseen osallistuneet ovat kokeneet, että heidän elämäntilanteensa on otettu huomioon. Muutama toi esille, että heitä kuunneltiin ja rohkaistiin.

On vaikuttanut opiskelumotivaatioon, kun on joku, jonka kanssa miettiä asioita. Kokee ohjauksen todella tärkeänä. Motivaatiota ylläpitää väli etapit, joita sovitaan. Hanke on auttanut positiivisten kokemusten avulla jaksamaan eteenpäin, joka vaikuttaa itsevarmuuteen.

On vaikuttanut motivoivasti, johtuen siitä, että on joku, joka auttaa ja kannustaa opinnoissa.

Lähes kaikki olivat saaneet positiivista vaikutusta opiskelumotivaatioon. Esille nousi myös joustavuus, itseluottamuksen paraneminen, avun saaminen tarvittaessa sekä asioiden selkiytyminen. Positiivista vaikutusta opiskelumotivaatioon on kokenut suurin osa, opiskelu- ja työkyvyn koki hyödyksi lähes kaikki.

Paremmalla tavalla. Olen saanut avustusta tehtäviin.

Hyvää sanomista, hyvä työote. Kuntoutumisessa rinnalla kulkeneet. Hankkeen mainostusta lisää.

Haastatteluissa kävi myös ilmi, että hankkeen ansiosta opiskelumotivaatio parani ja ammattiin valmistuminen helpottuu. Muutama haastateltava kertoi, ettei hanke ole antanut heille merkittävää hyötyä työ- ja opiskelukykyyn ja vain yksi koki, ettei hanke vaikuttanut millään tavalla opiskelumotivaatioon.

Erittäin tärkeää työtä tekevät! Auttavaa työtä. Ehdottomasti kannattaa jatkaa, sillä moni muukin hyötyy tästä hankkeesta. Ei tule mieleen lainkaan negatiivista sanottavaa tai kehittämistarpeita.

Hanke oli bonus niskanpäällä. En ole yksin tässä isossa maailmassa.

7.3 Tulosten yhteenveto

Tutkimuksissa selvisi, että työ- ja opiskelukykyyhin vaikuttavat psyykkiset tekijät, oppimiseen vaikuttavat tekijät sekä minäkuvaan liittyvät tekijät. Nämä syyt ovat vaikuttaneet haastateltavien asenteisiin koulutusta ja työllistymistä kohtaan. Hanke on koettu hyödylliseksi. Useimmat ovat päässeet hankkeen avulla takaisin opiskeluihin hankkeen tuoman monipuolisen tuen turvin. Lisäksi haastateltavat olivat erittäin tyytyväisiä hankkeessa mukana olemiseen ja jokainen osallistuja antoi hyvää palautetta vetäjille.

8 POHDINTA

8.1 Opinnäytetyön prosessin pohdinta

Kaikki opinnäytetyöhön osallistuneet ovat työn alusta saakka tavanneet etänä säännöllisesti, jolloin on tehty opinnäytetyötä yhdessä sekä jaettu jokaiselle tasapuolisesti työtä. Itsenäisesti tehdessä jokainen teki työtä silloin, kun omiin aikatauluihin sopi. Työtä käytiin säännöllisesti läpi yhdessä ja sovittiin seuraavat työnjaot. Tämä toimi hyvin ja tasapuolisesti. Teoriaosuuden kanssa hankkeen työntekijät olivat suurena apuna ja tukena koko opinnäytetyöprosessin ajan. Hankkeen työntekijät kysyivät usein, onko meillä kysyttävää tai tarvitsemmeko apua. Prosessin aikana on tavattu säännöllisesti *Tuumasta töihin-sujuvat koulutuspolut toisella asteella*- hankkeen vetäjiä etänä tai kasvotusten. Heiltä on saatu hyviä neuvoja ja ohjeistusta työtä varten sekä myös lähdevinkkejä. Hankkeen työntekijät työskentelevät Diakonia- ammattikorkeakoulussa, Pieksämäen yksikössä. Työn loppusuoralla pohdittiin, että työ olisi voinut olla erilainen, esimerkiksi opas sairaanhoitajille. Tämä olisi ollut meille helpompi toteuttaa. Työssä oli haastavaa saada esille käsitellyt asiat ja aihe oli vaikea sekä monimutkainen. Kenelläkään meistä ole ollut aikaisempaa kokemusta tutkimuksen tekemisestä. Alussa aihe tuntui helpommalta, mutta työn edetessä huomattiin, että hankkeen työntekijät odottivat työltä erilaisia asioita, kun mitä koulu odotti. Työn aikana törmättiin useisiin haasteisiin ja yksinkertainen aihe olisi voinut palvella meitä paremmin.

Aihetta uudelleen valittaessa tutkimus ei valikoituisi työmenetelmäksi. Ohjaavalta opettajalta pyydettiin useasti palautetta, jonka pohjalta työtä muokattiin. Jälkeenpäin mietittynä alussa olisi voinut olla yhteinen palaveri, jossa olisi kaikille selvinnyt tarkasti työn tarkoitus ja tavoite.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön edetessä selvisi, että tutkimuskysymyksiin ei saatu suoraa vastausta hankkeen työntekijöiden laatimien haastattelukysymyksien vastausten perusteella. Tutkimuskysymyksiä muokattiin sopivammiksi. Haastatteluita tehdessä hankkeeseen kuuluville asiakkaille haasteena oli, ettei haastattelun tuloksia voinut verrata itse teoriaan, sillä haastattelukysymykset eivät sopineet teoriaosuuteen niin hyvin kuin oli ajateltu. Vasta työn edetessä selvisi, että haastattelut eivät palvelleet meidän työtä niin paljon, kuin olisi voinut toivoa. Haastattelut kuitenkin sujuivat melko hyvin ja saatiin hyvin vastauksia valmiiksi laadittuihin kysymyksiin. Näistä saatiin muodostettua osittain sopivia teemoja opinnäytetyöhön. Haastattelujen tulokset ovat vain pieni pintaraapaisu aiheesta, joten tuloksia ei voitu verrata kovin luotettavasti. Haastateltavien henkilöllisyys ei tule ilmi opinnäytetyössä, koska haastattelut toteutettiin nimettöminä, eikä heitä eritelty mitenkään. Haastattelutilanteet olivat pääasiassa rentoja, mutta joidenkin kohdalla ilmapiiri oli jännittänyt sekä kiireinen. Osa vastasi kysymyksiin lyhyesti ja osa mielellään kertoi monisanaisemmin tilanteestaan. Lisäkysymyksiä oli laadittu tarvittaessa käytettäviksi kysymysten välissä. Haastatteluista saatua tutkimustietoa ei voida pitää täysin luotettavana, koska tutkimukseen saatiin vain pieneltä osalta *Tuumasta töihin-sujuvat koulutuspolut toisella asteella*-hankkeessa olevilta henkilöiltä näkemystä. *Tuumasta töihin-sujuvat koulutuspolut toisella asteella*-hankkeessa on kuitenkin enemmän osallistujia.

Tutkimustietoa pyrittiin peilaamaan haastatteluiden tuloksiin. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa validiteetti. Validiteetti tarkoittaa sitä, mitä tutkimuksessa on luvattu tutkia eli onko tutkimuksessamme tutkittu alun perin valittua ilmiötä ja vastasivatko tulokset meidän tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136.) Syrjäytymisestä tutkittua tietoa löytyi melko vähän, tietoa pidemmältä tähtäimeltä

ei juuri ole, joten tieto ei ehkä ole täysin ajantasaista. Teoriatieto oli luotettavaa ja pyrittiin käyttämään mahdollisimman uutta tutkimustietoa lähteitä valitessa.

8.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyötä tehdessä tavoitteena oli oppia ja tunnistaa erilaisia riskejä syrjäytymiselle sekä sen vaikutuksista terveyteen. Opinnäytetyön aikana on tutustuttu laajasti tutkimustietoon, jonka kautta on saatu työkaluja tulevaa työtä ajatellen. Koemme, että osaamme havaita syrjäytymisen riskit paremmin työelämässä ja puuttua niihin. Opimme, että hyvinvoinnilla on merkittävä vaikutus sekä opiskeluetä työkykyyn. Prosessin aikana selvisi, kuinka alhainen koulutustaso voi vaikuttaa yksilön terveyteen. Opinnäytetyöprosessin myötä myös ryhmätyötaidot karttuivat, sillä työnteko vaati sitkeyttä ja pitkäjänteisyyttä sekä suunnitelmallisuutta. Opinnäytetyö kehitti myös tiedonhakutaitoja, josta on hyötyä myös työelämässä. Opinnäytetyötä tehdessä tavoitteena oli oppia ja tunnistaa erilaisia riskejä syrjäytymiselle sekä sen vaikutuksista terveyteen. Kysyimme säännöllisesti palautetta, jonka pohjalta pyrimme korjaamaan työtä.

8.4 Johtopäätökset

Johtopäätöksenä voidaan päätellä, että hankkeen ansiosta osa sai tärkeitä työkaluja opiskeluun ja jopa valmistui ammattiin. *Tuumasta töihin-sujuvat koulutuspolut toisella asteella*-hankkeesta on siis ollut osallistujille selvästi suurta hyötyä. Voidaan myös todeta hankkeen parantaneen useiden osallistujien hyvinvointia, heidän päästessään kouluttautumaan ja saatuaan runsaasti yksilöllistä tukea koulutuksen ohella hankkeen vetäjiltä.

LÄHTEET

- Aaltonen, S., Kivijärvi, A., Myllylä, M. (2019) Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten aikuisten koettu hyvinvointi. Yhteiskuntapolitiikka, Saatavilla 18.05.2020
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137076/YP1903_Aaltonenym.pdf?sequence=3
- Ahtijainen, E., Airaksinen, H., Hirvonen, A. (2006) Haastattelu kokemusten tutkimisessa. Saatavilla 31.1.2020 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/2320/teemahaastattelu.pdf?sequence=1>
- Allardt, E. (1976). *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. (4.p.). Porvoo: Werner Söderström Oy.
- Arjen arkki. (2013). *Käytäntöjä opiskeluhyvinvoinnin edistämiseen toisen asteen oppilaitoksissa*. Saatavilla 9.9.2020
- Arjen arkki. (2013). *Käytäntöjä opiskeluhyvinvoinnin edistämiseen toisen asteen oppilaitoksissa*. Saatavilla 9.9.2020
https://www.sakury.fi/tiedostopankki/81-Arjen-arkki/Julkaistut%20ja%20raportit/PAT-kaytantoja_raportti.pdf
- Etelä-Savon ammattiopisto. (2020). *Tuumasta töihin- sujuvat koulutuspolut toisella asteella*. Saatavilla 12.11.2020
<https://www.esedu.fi/hanke/tuumasta-toihin/>
- Euroopan unioni. RR-tietopalvelu. Hankekuvaus. Saatavilla 3.1.2021
<https://www.eura2014.fi/rrtiepa/projekti.php?projektkoodi=S21472>
- Helenius, S. (2014) *Hyvinvoinnin osatekijät työ- ja toimintakykyä tukemassa ja heikentämässä*. Pro gradu-tutkielma, Saatavilla 18.05.2020
<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61537/Helenius.Soile.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Helne T. (2002) *Syrjäytymisen yhteiskunta*. Gummerus kirjapaino Oy. Saarijärvi.

Isola A-M., Kaartinen H., Leemann L., Lääperi R., Schneider T., Valtari S. & Keto-Tokoi A. (2017) *Mitä osallisuus on?* Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. Helsinki.

Jauhola, L. & Kortelainen, J. (2018). *Osallisena opinnoissa. Tutkimus oppijoiden osallisuuden vahvistamisesta ammatillisessa koulutuksessa*. Opetushallitus. Saatavilla 9.9.2020 <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osallisena-opinnoissa.pdf>

J-E, Nurmi (2011) *Miksi nuori syrjäytyy?* NMI bulletin Vol 21 no. 2, Saatavilla 17.3.2020

<https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2011/04/Nurmi.pdf>

Jyväskylän yliopisto. (2017). *Hyvinvointi ja terveys jakautuvat epätasaisesti, vaikeudet keskittyvät*. Saatavilla 22.8.2020

<https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2017/09/tiedote-2017-09-18-11-14-20-009164>

Jyväskylän yliopisto, avoimen yliopiston koppa. (2015) *Laadullinen tutkimus*. Saatavilla 31.8.2020

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Kajaanin ammattikorkeakoulu. Haastattelu. Saatavilla 31.7.2020

<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>

Kunttu, K., Komulainen, A., Makkonen, K. & Pynnönen, P. (2011). *Opiskeluterveys*. Saatavilla 28.7.2020

<https://www.oppiportti.fi/op/ote00001/do>

- Lahelma, E., Pentala, O., Helldan, A., Helakorpi, S. & Rahkonen, O. (11.8.2017). *Koetun terveyden koulutusryhmittäiset erot ovat pysyneet tasaisen suurina*. Tieteessä. Lääkärilehti. Saatavilla 19.8.2020 <https://www-laakarilehti-fi.anna.diak.fi/tieteessa/alkuperaistutkimukset/koetun-terveyden-koulutusryhmittaiset-erot-ovat-pysyneet-tasaisen-suurina/>
- Leemann L., Kuusio H., Hämäläinen R-M. (2015) *Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke* (Sokra). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 25.8.2020 https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/4bc56a65-8eb2-41c3-87b8-0cd963a2c600
- Leinonen, R. (2018) *Sisällönanalyysi*. Saatavilla 03.11.2020 <https://spoken.fi/sisallonanalyysi/>
- Mäenpää N., Perho K., Ärling M. (2018) *Romanien sujuvat koulutus- ja työllistymispolut*. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki.
- Manka, M-L. & Manka, M. (2016). *Työhyvinvointi*. Saatavilla 28.7.2020 <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789521429897>
- Manninen, S. (2018). *Kouluviihtyvyys ja siihen liittyvät tekijät peruskoulussa ja toisen asteen opinnoissa* [Pro gradu- tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. Saatavilla 9.9.2020 https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/57878/978-951-39-7429-9_v%c3%a4it%c3%b6s18052018%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Näprä, L. (2017) *Haastattelun lajityypit*. Saatavilla 21.8.2020 <https://spoken.fi/2180/>
- Paananen, R., Surakka, A., Kainulainen, S., Ristikari, T. & Gissler, M. (2019) *Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja*

terveyspalveluiden ajoittuminen, Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, Saatavilla 16.3.2020

<https://journal.fi/sla/article/view/73002>

Perkiö-Mäkelä, M. & Kauppinen, T. (2012). *Työ, terveys ja työssä jatkamisajatuksset*. Työ ja ihminen. Tutkimusraportti 41. Helsinki: Työterveyslaitos.

Puttonen, S., Hasu, M. & Pahkin, K. (2016). *Työhyvinvointi paremmaksi*. Työterveyslaitos. Saatavilla 29.7.2020 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130787/Ty%C3%B6hyvinvointi%20paremmaksi.pdf?sequence>

Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A. (2006) *Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä*. KvaliMOTV. Saatavilla 31.8.2020

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html

Saari, J., Taipale, S. & Kainulainen, S. (toim.) (2013) *Hyvinvointivaltion moderneja klassikoita*. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 20.8.2020

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/129163/Diak_A_38_ISBN_978-952-493-195-3.pdf?sequence=1&isAllowed=

Seppänen, A (30.3.2012). *Varhainen puuttuminen voi pelastaa paljon*. Lääkäri-lehti. 67(13). Saatavilla 17.3.2020.

<https://www-laakarilehti-fi.anna.diak.fi/ajassa/ajankohtaista/varhainen-puuttuminen-voi-pelastaa-paljon/>

Sosiaali- ja terveysministeriö. *Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen*. Saatavilla 31.5.2020

<https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyden-ehkaisy>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (2019). *Nuorten syrjäytyminen*. Saatavilla 31.5.2020 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon-tueksi/nuorten-syrjaytyminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. *Hyvinvointi- ja terveyserot. Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen perustelut*. Saatavilla 22.8.2020

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/tavoitteet/kaventamisen-perustelut>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. *Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus*. Saatavilla 2.6.2020

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (2020) *Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet*. Saatavilla 23.8.2020

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>

Tuomi, J., Sarajärvi, A. (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi. Helsinki.

Ärting M. (2018) *Romanien työllistyminen – kompastuskivi vai ponnahtuslauta?* Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Haastattelukysymykset

1. Mitä kautta ja miksi olet tullut mukaan Tuumasta töihin- hankkeeseen?
Apukysymys: Mistä sait siis tiedon hankkeesta?
2. Millaisia haasteita tai vaikeuksia olet kokenut opiskelussa tai työllistymisessä? Apukysymys: Mitkä ovat siis vahvuuksiasi opiskelussa ja työllistymisessä ja mitkä ovat haasteellisia asioita?
3. Millaista hyötyä olet kokenut saaneesi hankkeessa mukana olemisesta?
4. Miten omat toiveesi, tarpeesi ja elämäntilanteesi on huomioitu ohjauksessa? Apukysymyksiä: Esimerkiksi ovatko sinulle sopivat ohjauksen ajat ja tavat toteutuneet? Onko toiveesi kuultu, oletko tullut kuulluksi ja nähdyksi?
5. Onko hankkeessa mukana oleminen vaikuttanut opiskelumotivaatioosi? Jos on, niin millä tavoin?
6. Onko hankkeessa mukana oleminen vaikuttanut opiskelu- tai työkykyysi? Jos on, niin millä tavoin? Jos ei, niin miksi? Apukysymyksiä: Oletko saanut esimerkiksi vinkkejä opiskelutaitoihin tai oppinut jotain uutta? Oletko saanut kenties lisää itseluottamusta opiskeluun liittyen?
7. Millaista palautetta haluaisit antaa Tuumasta töihin- hankkeen toimijoille? Apukysymyksiä: Mikä on ollut ohjauksessa tai yhteistyössä hyvää? Miten ohjausta voisi kehittää paremmaksi?